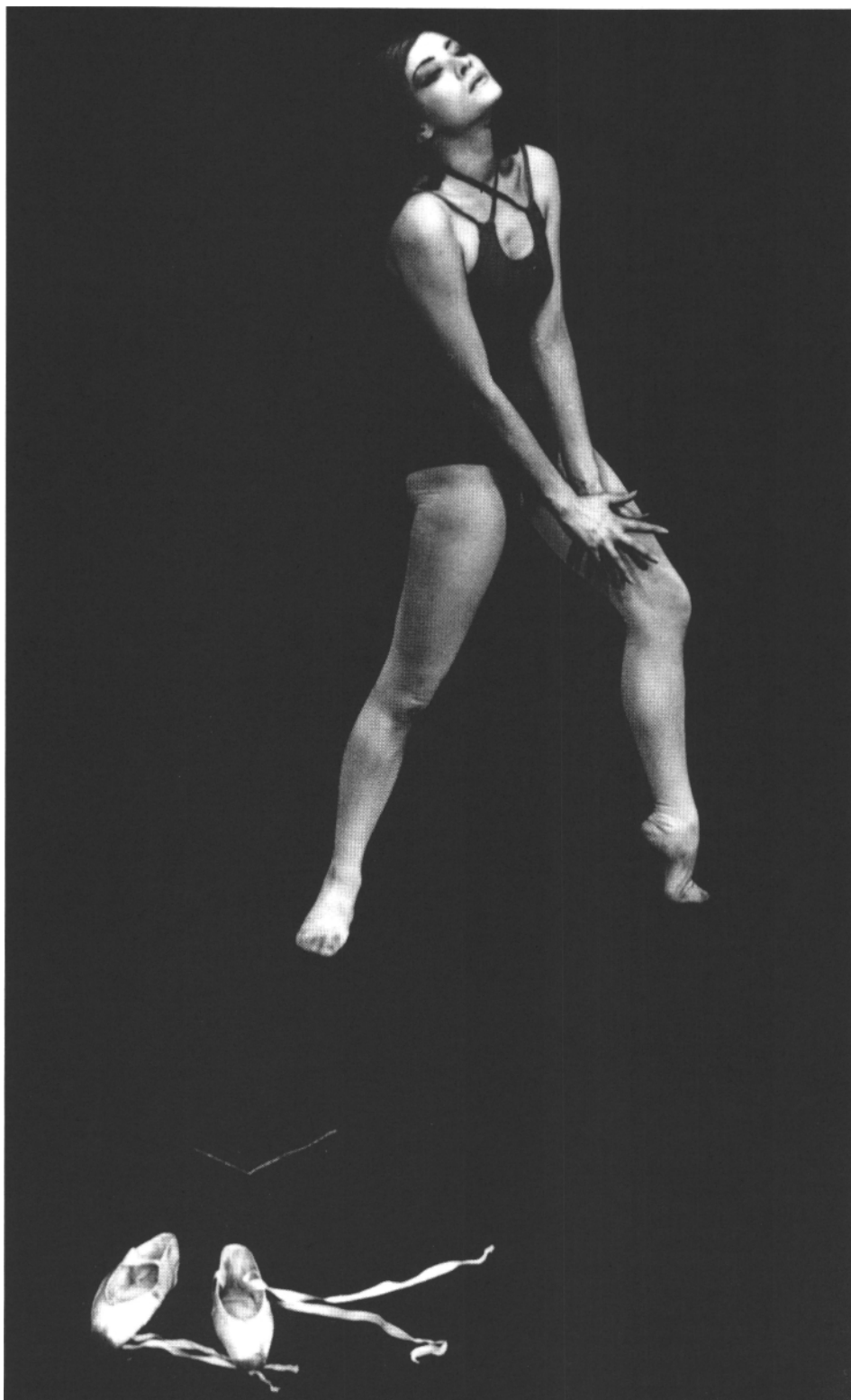

A TÁNC SZOBRÁSZA

Az *In memoriam Eck Imre című emlékmű-sor* (Magyar Televízió, 1999. december 25.) interjúnak rövidített és szerkesztett változatával idézzük fel a közelmúltban elhunyt kiváló táncos-koreográfusnak, a Pécsi Balett alapítójának alakját.

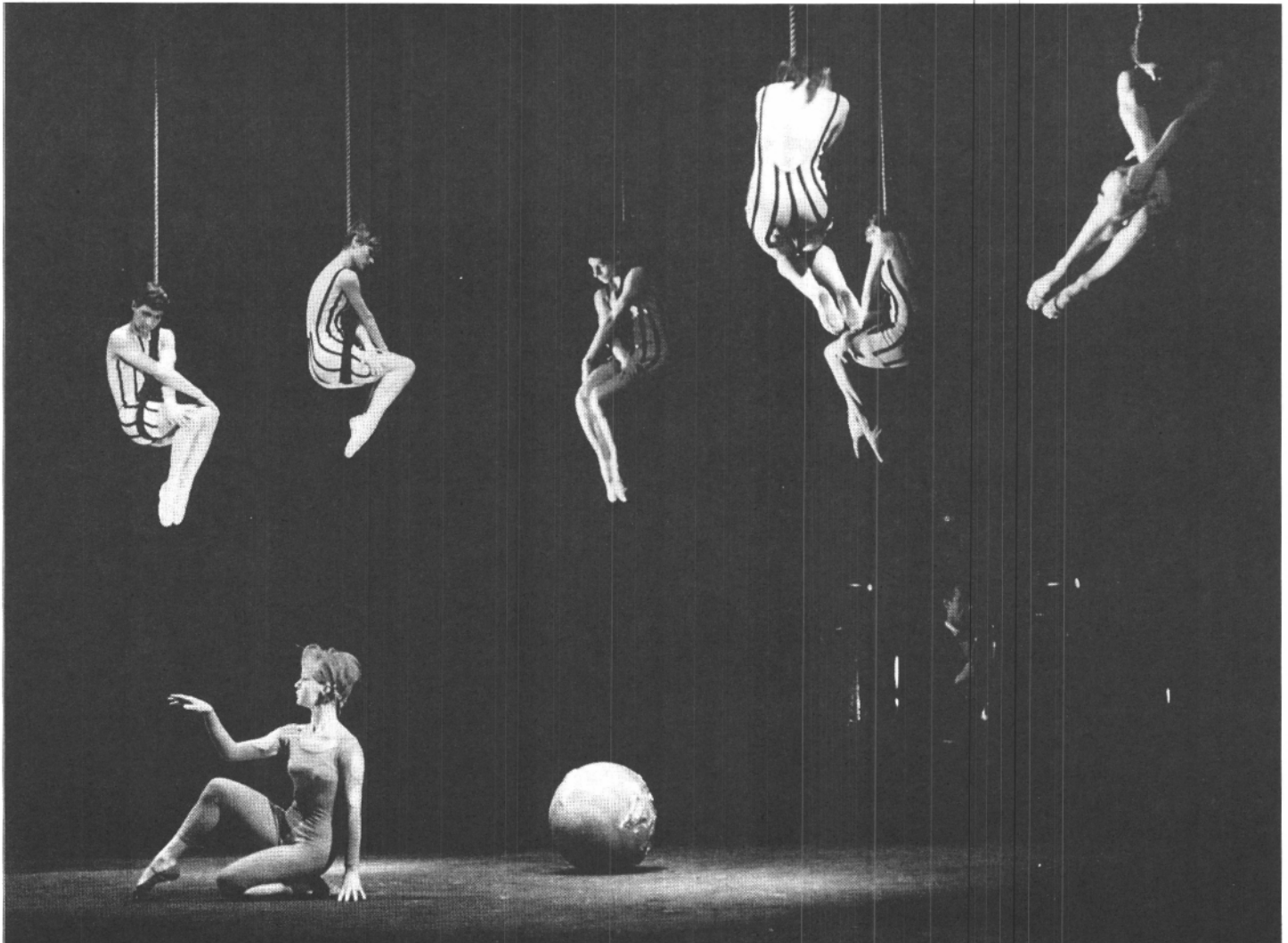
Végyári Zsuzsa: Szinte gyerekeként kerülünk össze. Az Operában már házasságként dolgoztunk. Éjjel-nappal bent voltunk. Sokat jártunk úgynevezett esztrádműsorokkal itt-ottamott fellépni, és hát azokhoz különböző számokat kellett készíteni... Imre elég korán, már az ötvenes évek elején elkezdett kis számocskákat koreografálni. Abban ő „nagy-mester” volt.

Tóth Sándor: 1957-ben kerültem az Operaházba ösztöndíjasként, ott ismerkedtem meg Eck Imrével. Ő akkoriban elsősorban intrikus szerepeket táncolt, rendkívül szuggesztíven és intenzíven. Barátságba kerültünk, sokat beszélgettünk. Egy várbeli sétán említette először, hogy kéne csinálni egy balettegyüttest valamelyik vidéki városban. Később rendszeressé váltak ezek a séták, ő álmodozott, én hallgattam. Ebből lett a Pécsi Balett.

Uhrík Dóra: Egy kialakulóban levő társulatba kerültem be, amelyről semmit nem tudtam. Csak azt, hogy elszabadulhatok hazulról, és kezdődik egy kaland. Eck Imre elkezdett velünk egy számunkra teljesen ismeretlen és idegen műhelymunkát. Rendkívül görcsös voltam, gátlásos, nem a képzés, hanem inkább szemlélődő alkatom miatt. Imrénél pedig nagyon bátornak kellett lenni. Az első időkben értetlenül néztem az egészet, szenvedtem, mígnem megtaláltam saját magamat. Attól kezdve hosszú, boldog szakasz következett. Meg tudtam „formálódni” a keze alatt.

Bretus Mária: Először nem tudtuk, mi várunk. De azt, hogy a Pécsi Balettet negyven év múltán sem lehet letagadni, Imrének részben műhelymunkával, részben a balett megújításával, a modernségnek, a másságnak olyan kicsúcsosodásával sikerült elérni, ami egyszerűen csodálatos.

Esztergályos Cecília: A Pécsi Balett életem első nagy boldogsága és egyben óriási csalódása. Eck Imrének csodálatos lehetett, hogy megalakult a Pécsi Balett, de nekem kettévágta az életemet, mert akkoriban vidéki színházban modern balett még nem volt. Tehát a buta fejünkkel nem tudtuk felfogni, hogy mibe lépünk, léphetünk bele. En aztán három szezont múlva otthagytam az együttest, mert klasszikus balerina szerettem volna

Kurtág György: *Improvizáció és Ária*

lenni. Pechem volt, hogy kötelezővé tették a Pécsre menést. Új pályát választottam magamnak, a színészetet. Eck Imre persze meszterem, koreográfusom, akire egész életemben fel tudok nézni.

V. ZS.: Mindig az ember, az aktuális problémák, konfliktusok érdekelték, de mindig, minden darabjában volt remény. Az, hogy ki-süt a nap, ötven-hatvan százalékban ott van a darabjaiban. Abszolút egyértelmű, hogy a szimbolikus eszközök, amelyeket használt, mint a háló, egy bot, egy létra, mit jelentenek. T. S.: Imrének nagyon hamar sikerült összekovácsolnia a társulatot, mert pontosan ismerte az embereket, tudta, hogy kiből mit lehet kihozni. Es kénytelenek voltunk nagyon kreatívak lenni, együtt gondolkodni vele. Ő persze mindig válogatott, hogy ez jó, ez nem jó... Ilyenkor nagyon izgalmas helyzet alakul ki a táncos számára, hiszen utasítást végrehajtó gép helyett önállóan gondolkodó művészi személyiséggé válhat. Ezt mi persze nem tudtuk, Imre kényszerített minket a komplex gondolkozásra.

B. M.: A mai napig szeretjük egymást, főleg az alapító tagok, akik a kezdetektől vele dolgoztunk. Az a fajta féltékenység, ami egy nagy színházban elkerülhetetlen, nálunk valahogy kiküszöbölődött. Részben mert Imre valóban emberekre szabta a szerepeket, részben mert mindenből kihozta azt a maximumot, amire a teste, a lelke, a színészi játéka képessé tette.

U. D.: Bejöttünk a terembe reggel, este kimentünk, és közben valami hihetetlen munkálkodás zajlott rajtunk és velünk. Imre minden alkotása és önmegvalósítása úgy történt, hogy azáltal mi is megvalósíthattuk magunkat. Személyiségeket formált, ráadásul belőlünk formálta meg saját magunkat, tehát nem idegen helyzetekbe kerültünk, hanem ki-elemzett minket, és mi ihlettük valamilyen szerepre.

Hetényi János: Tíz-től kettőig, hattól tízig lement a megadott munkaperiódus, és a közte lévő időben mindig elszípkáztunk minket, hogy ne tűnjünk el, ne menjünk presszóba, menjünk el hozzá dumálni. Es tulajdonképpen ezeken a beszélgetéseken értettük meg, hogy mit is szeretne csinálni.

Fodor Antal: Sok harc dúlt köztünk, majdnem azt mondanám, hogy az öreg bika meg a fiatal bika konfliktusa zajlott le köztünk, a trónkövetelő és Eck Imre között, aki a trónon ült. De visszamenőleg el kell ismernem, hogy nagyon sokat tanultam Ecktől, többek között világot, színházat csinálni, emberekkel bánni, egy alkotóközösséget összefogni. T. S.: Nagyon sok úgynevezett közönség-művész találkozót tartottunk abban az időben. Ezek nagyon izgalmasak voltak, mert a fölött kérdésekre óvatosan kellett válaszolni. Ugyanis a „három t”, a „tiltani, tűrni, támogatni” terminológiából mi a „tűrt”-be estünk. Nem azért, mert rendszerellenes baletteket csináltunk, de például *Az iszonyat balladájának* a végén a harmadik csukaszürke alak a

nő a gyilkosság után, ami a fasizmust szimbolizálta, visszaúszott az emelvényre... Emlékszem, ez annak idején probléma volt, hiszen azt sugallta, hogy újból előbújhat. Ebből vita támadt.

Petrovics Emil: Imre, bármilyen furcsa ezt mondani, filozófus is volt. Gondolkozott a létről, és gondolatokat akart kifejezni. Amikor az egyik első forgatókönyvét elolvastam, alig értettem, mit is akar tulajdonképpen, mert írásban csacskaságnak tűnt, de amikor fölkerült a színpadra, fantasztikus dolgokat közölt velem. Nála színpadlátóbb emberrel nem nagyon találkoztam egész életemben. Pontosabban kifejezni elvont gondolatokat, érzelmeket, szituációkat, tragédiát, nagyon gyakran komédiát, azt hiszem, senki sem tudott. Es mindezt olyan nyelven adta elő, amelynek persze voltak bizonyos külföldi forrásai, mégis magából bányászott elő szinte mindent, és ehhez keresett zeneszerzőket. Elképesztő, ki mindenkivel dolgozott... Ha meglátott egy zeneszerzőt, rögtön kérte, hogy írjon neki valamit. Gondolatközösségben éltünk, hasonló dolgok izgatták őt is, mint engem, nem véletlen, hisz évre egyidősek voltunk. Ez a generáció megszenvedte az ötvenes éveket, és aztán új életet kezdett. Es ő főnixként kezdte újra. Az első évtizede lenyűgöző volt. Minden fiatal magyar értelmiségi rohant Pécsre megnézni, hogy mit csinál. A téli premierok után hat-nyolc órát jöttünk hazafelé egy zsúfolt Moszkvicsban, hiába volt kint mínusz huszonev fok és köd.

csak az számított, hogy ott lehessünk, és biztosítsuk őt és a társulatát, hogy a magyar szellemi élet velük van.

Vitányi Iván: Eck-balettet nézni akkor záródokútnak számított. Festők, írók, más művészek egyaránt eseményként könyvelték el, jelzésnek, riadónak, kezdetnek, valaminek, ami megindult, amire oda kell figyelni, jó jelnek, hogy mégis lehet Magyarországon valamit csinálni. Függetlenül a hatalomtól. Persze nem teljesen függetlenül, mert a hatalomnak kell adnia a pénzt, de nem azzal a feltétellel, hogy a művészet vegye figyelembe a hivatalos intenciókat. Aczél György nem látott okot arra, hogy betiltsa a vállalkozást, de

arra sem, hogy különösképpen szeresse. Megengedték, és létezhetett.

U. D.: Minden reggel, amikor fölkelek, és bemegegyek a gyerekekhez a balett-terembe, azzal az örökséggel kezdem, amit tőle kaptam. Hihetetlen nyitottsággal és bizalommal dolgozott velünk, mindig megelőlegezett valamit, mindig azt mondta, jó lesz, jó lesz - az összes kínzása mindig a „jó lesz” érdekében volt -, és mindig jó is lett.

F. A.: Ebben az országban a modern táncművészetnek nagyon mély gyökerei vannak. Az egyik ilyen gyökér Eck Imre maga. Tulajdonképpen ő csempészte be ide azokat az avantgárd törekvéseket, amelyek akkor a vi-

lágót jellemezték a táncban, a képzőművészetben, a zenében. Ezt fogta össze, ezt segített létrehozni. Igazából ez az ő óriási művészi, egyben társadalomformáló érdeme. Összetett, bonyolult művész volt, tulajdonképpen a tánc szobrásza. A mai alternatívok közül nagyon sokan kapcsolódnak hozzá, anélkül, hogy ennek tudatában lennének. Gyakran látom viszont a dolgait anélkül, hogy a huszoneves fiatalok valaha látták volna az Eck-féle társulatot. Talán gyorsabban lehetne előrehaladni, ha azok, akik a jelent csinálják, a múltat is ismernék.

A szöveget VARGA SÁNDOR MÁRTON gondozta.

Couperin: Etűd No II. (Féner Tamás felvételei)